

POSLOVNO POROČILO ZA LETO 2021

1. Splošni del

Inštitut za raziskave in razvoj "Utrip" (UTRIP) je bil kot zasebni zavod ustanovljen spomladi 2006. Zaradi številnih idej in strokovnih ambicij v smeri razvoja inovativnih programov in projektov s področja preprečevanja tveganega obnašanja otrok in mladostnikov, smo se nekateri slovenski strokovnjaki odločili, da prek neprofitne ustanove te ideje in ambicije uresničimo in v nekaj letih razvijemo prepoznaven raziskovalno-razvojni inštitut za to strokovno področje v Evropi ali morda celo širše. V letu 2021 je bil vključen v 5 evropskih projektov (sofinanciranih s strani Evropske komisije), ter 3 nacionalne, ki jih sofinancirajo Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za javno upravo (ESS) in Active Citizens Fund (prek CNVOS). Prek različnih programov in projektov pokrivamo zelo širok spekter področij, zlasti pa preventivo v šolah, družinah in lokalnih skupnostih, socialno in čustveno učenje, omejevanje tvegane in škodljive rabe alkohola in tobačnih izdelkov, preprečevanje zasvojenosti od psihoaktivnih substanc, učinkovito urejanje in upravljanje z nočnim življenjem mladih v smislu bolj zdrave in varnejše zabave, vseživljenjsko učenje ciljnih skupin, ki so v socialno neugodnem položaju, socialna reintegracija nekdanjih zasvojenecov od prepovedanih drog ter preventivno delo z mladimi, ki so nagnjeni k samopoškodovanju. Inštitut je mednarodno zelo prepoznavna ustanova na področju preventive in zagovorništva.

UTRIP že več let projektno sodeluje s številnimi uveljavljenimi ustanovami in organizacijami iz tujine, v letu 2021 pa zlasti z Edukacijsko-rehabilitacijsko fakulteto Univerze v Zagrebu (Hrvaška), University College Ghent (Belgija), IREFREA (Španija), De Regenboog / Correlation Network (Nizozemska), UNAD (Španija), ALISA (Italija), Lithuanian Centre for Children and Youth (Litva), Mesto Bratislava (Slovaška), ISSUP, ICUDDR, VNGOC, WFAD, Movendi International (vse mednarodne organizacije) in še mnogimi drugimi uveljavljenimi ustanovami in organizacijami. Sofinancerji projektov inštituta so bili Evropska komisija, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za javno upravo (ESS) in CNVOS (program Active Citizens Fund). Smo člani evropske krovne nevladne organizacije s področja alkohola "Eurocare" (člani organizacije od marca 2009), Mednarodne konfederacije raziskovalnih ustanov s področja alkohola, tobaka in drugih drog (ICARA), Evropske akademske mreže na področju preventivne znanosti (SPAN), Evropskega združenja za raziskave v preventivi (EUSPR), Foruma civilne družbe na področju drog (CSFD), ki je posvetovalno telo Evropske komisije na področju drog, Vienna NGO Committee (VNGOC), ki je posvetovalno telo Združenih narodov na področju drog, Movendi International, World Federation Against Drugs (WFAD), National Prevention Science Coalition (NPSC), Global Law Enforcement and Public Health Alliance (GLEPHA) idr. V Sloveniji pretežno sodelujemo s pristojnimi ustanovami na področju tveganega obnašanja mladih (Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Uradom RS za mladino, Zavodom RS za šolstvo ter Nacionalnim inštitutom za javno zdravje), med nevladnimi organizacijami pa zlasti z Mladinsko zvezo Brez izgovora, Inštitutom za zdravje in okolje (IZO), Slovensko zvezo za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo (SZOTK), Rdečim križem Slovenije, Zavodom New Prevent, Mladinskim centrom Radlje ob Dravi, Zavodom Vozim, Zdravstveno fakulteto Univerze v Ljubljani, Zavodom Varna pot, Zvezo klubov zdravljenih alkoholikov (KZA) Slovenije, Društvom za zdravje srca in ožilja Slovenije, Pedagoško fakulteto Univerze na Primorskem, Šolo za ravnatelje idr.

Trenutno je zavod manjša ustanova, ki ima zelo aktiven Svet zavoda in dva redno zaposlena strokovnjaka, ki hkrati izvajata tudi funkciji direktorja (Matej Košir) in generalne sekretarke (Sanela Talić), ter strokovno sodelavko Marino Čekeliš, zaposleno za polovični delovni čas za področje finančnega in administrativnega poslovanja. Poleg tega imamo od marca 2021 dve dodatni projektni zaposlitvi prek podjetniških pogodb (Lea Avguštin in Ana Bogdan Zupančič) ter občasno nekaj zaposlenih prek avtorskih pogodb ali študentskega servisa (študentsko delo), ki so bolj ali manj vezani na projektne naloge v evropskih ali domačih projektih (strokovna in tehnična pomoč ter pomoč pri razvoju informacijsko-komunikacijskih orodij inštituta, npr. spletnih strani). Imamo svoje pisarniške prostore v Lazah pri Borovnici 9 v Borovnici. Inštitut pridobiva približno polovico sredstev iz evropskih razpisov, polovico pa prek razpisov pristojnih ministrstev v Sloveniji, zlasti Ministrstva za zdravje.

2. Posebni del

V letu 2021 je UTRIP izvedel vsebinsko širok program, vse aktivnosti pa so bile tako ali drugače povezane s področjem preprečevanja tveganega obnašanja mladih. Večino leta 2021 smo zaradi epidemije program izvajali prek spletnih platform (pretežno Zoom in Teams) in zelo redko v živo (le v poletnem in zgodnjem jesenskem obdobju). Program je bil sestavljen iz naslednjih glavnih projektov oziroma aktivnosti, in sicer:

1. Eden od ključnih programov inštituta v letu 2021 je bil šolski preventivni program »Izštekanj«. Tudi v tem letu zaradi epidemije nismo izvedli usposabljanja učiteljev za izvajanje programa. Program so v preteklem šolskem letu (2020/2021) izvedle nekatere osnovne šole, ki so v mreži izvajalcev programa že dlje časa. Nekaj aktivnosti je bilo izvedenih tudi v živo, in sicer v času, ko so bili učenci v šoli. Program je bil izdelan na osnovi modela celostnega socialnega vpliva in je interaktiven, združuje življenjske veščine in normativna prepričanja (mladostniki oblikujejo svoje mišljenje, ideje in vrednote, na katere imajo velik vpliv mediji, glasba, prijatelji in filmi, omenjeni vplivi pa so velikokrat v nasprotju z vrednotami, ki se jih mladi naučijo doma ali v šoli). Ciljno skupino predstavljajo mladostniki v starosti od 12 do 14 let, saj v tem obdobju nekateri med njimi že začnejo poskušati droge (zlasti cigarete, alkohol in marihuano). Naš inštitut je nacionalni center programa EU-Dap za Slovenijo. V šolskem letu 2010/2011 smo izvedli pilotsko fazo izvedbe v 25 osnovnih šolah po vsej Sloveniji, program pa se v letu 2021 ni razširil na nove šole (zaradi epidemije). Več o programu je na voljo na spletni strani: www.izstekani.net.

2. V letu 2021 smo v sklopu programa »Izštekanj« ponovno izvajali tudi švedski preventivni program za starše »Effekt« (več na www.efeekt.org), vendar zaradi epidemije večinoma prek spleta (online pogovori svetovalnih služb in učiteljev s starši). Nekateri šole so uspele v času pouka v živo izvesti nekaj aktivnosti s starši tudi v živo. Program je namenjen uvajanju in vzdrževanju strožjih pravil glede pitja alkohola s strani otrok in mladostnikov. Sestavljen je iz 20-minutnih predstavitev za starše v sklopu roditeljskih sestankov, dvakrat na leto v zadnji triadi osnovne šole (12-14 let). S tem programom dosežemo praktično vse starše, saj je prisotnost na roditeljskih sestankih zelo visoka. Program smo vrednotimo, rezultati pa so pokazali pozitivne učinke v sodelujočih šolah. Nekateri izvajalci so torej program izvajali tudi prek spletnih platform v času virtualnih roditeljskih sestankov, ko stik v živo ni bil omogočen.

3. V letu 2021 smo v omejenem obsegu (zaradi epidemije) izvajali tudi družinski preventivni program »Krepitev družin« (SFP), ki je redno vključen v program »Preventivna platforma«, sofinanciran s strani Ministrstva za zdravje. Program je že šesto sezono zapored izvedla Lokalna akcijska skupina (LAS) za preprečevanje zasvojenosti v Občini Radlje ob Dravi (v sodelovanju s Centrom za socialno delo Radlje ob Dravi in Mladinskim centrom Radlje ob Dravi). Dodatno smo v letu 2021 program izvajali v Kopru, na Ptuju, v Sežani in Tolminu (kolikor je bilo zaradi epidemije mogoče; delno tudi prek spletnih platform). Z izvajanjem programa smo pričeli tudi v pomurski regiji, in sicer v sodelovanju s Centrom za socialno delo Pomurje, ter v letu 2021 v živo v Murski Soboti izvedli dodatno usposabljanje za izvajalce programa iz vseh enot CSD v pomurski regiji. Preventivni program za krepitev družin na področju preprečevanja zasvojenosti je znanstveno dokazano učinkovit družinsko preventivni program, ki temelji na treningu veščin v družinah. Temeljna ciljna skupina prvotnega programa so bili visoko rizična skupina otrok in mladostnikov, katerih starši so uporabljali droge, vendar pa se je program izkazal za učinkovitega pri številnih ciljnih skupinah. Program gradi na varovalnih dejavnikih, kot so: (1) izboljšanje družinskih odnosov; (2) izboljšanje starševskih veščin; in (3) povečanje socialnih in drugih življenjskih veščin pri otrocih in mladostnikih. SFP ponuja tudi spodbude za navzočnost družinskih članov v programu, takojšnje izboljšanje vedenja otrok in izpolnjevanje domačih nalog, kar poveča krepitev odnosov in sodelovanje znotraj družine. Primerjalni pregled učinkovitih preventivnih programov na področju alkohola in prepovedanih drog je pokazal, da je SFP najučinkovitejši preventivni program na svetu. Več o programu je dostopno na spletni strani: <http://www.strengtheningfamiliesprogram.org>.

4. V letu 2021 smo izvajali tudi drugo fazo evropskega projekta »Civil Society Forum on Drugs«, ki ga sofinancira Evropska komisija, in v sklopu katerega smo pripravili zagovorniški načrt za implementacijo zagovorniških akcij in kampanj z namenom promocije izvajanja minimalnih kakovostnih standardov na področju preprečevanja povpraševanja po drogah. V drugi fazi vodimo delovni paket na temo minimalnih kakovostnih standardov, večino aktivnosti pa je bilo usmerjenih v pripravo zagovorniškega načrta in izgradnjo zagovorniških koalicij v več državah EU. Več o projektu: <http://www.civilsocietyforumondrugs.eu/>.

5. V letu 2021 smo zaključili z evropskim projektom »ASAP-Training«, ki ga je sofinancirala Evropska komisija iz programa »Justice Programme - Drug Policy Initiative«, vodila pa ga je ALISA (regionalni zavod za javno zdravje) iz Genove (Italija). Pri projektu smo vodili delovni paket razširjanja rezultatov projekta (»dissemination«), vključno s spletno stranjo projekta, Facebook profilom in Twitter računom, poleg tega pa smo bili aktivno vključeni v pilotno implementacijo strokovnega priročnika in izobraževalnih vsebin na spletni platformi za usposabljanje bodočih trenerjev na področju preventive (vključno s spletnim usposabljanjem in razvojem spletne VCP platforme za e-učenje v slovenskem jeziku). Izvedli smo tudi zaključno konferenco projekta, in sicer na spletni platformi Gather Town. Več o projektu: <http://asap-training.eu>.

6. V letu 2021 smo pričeli z izvajanjem evropskega projekta »Teaching to Be« (nadaljevanje projekta »Learn2Be«) s področja socialnega in čustvenega učenja, ki ga sofinancira Evropska komisija iz programa »Erasmus Plus«, vodi pa ga litovski nacionalni center za otroke in mladino iz Vilne (Litva). Pri projektu vodimo enega ključnih delovnih paketov razvoja online tečaja oz. usposabljanja učiteljev na temo dobrega počutja (»well-being«) in koordiniramo

nacionalne aktivnosti ter razvoj in izvedbo pilotne faze projekta z izbranimi šolami in Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport (ki so ravno tako partnerji v projektu). Udeležili smo se tudi dveh projektnih srečanj v živo v Lizboni (Portugalska). Več o projektu: <https://teachingtobe.eu/>.

7. V letu 2021 smo nadaljevali in tudi zaključili z evropskim projektom Learning Addiction s področja izobraževanja in usposabljanja strokovnjakov na področju preprečevanja povpraševanja po drogah, ki ga sofinancira Evropska komisija iz programa »Erasmus Plus«. Projekt vodi španska nevladna organizacija UNAD iz Madrida. Pri projektu smo razvili izobraževalna orodja (učne enote) za e-učenje prek spleta na področju preventive, zdravljenja in okrevanja (»recovery«) uporabnikov drog. V letu 2021 smo večino časa posvetili testiranju in prevajanju vseh pripravljenih učnih enot, zlasti s področja preventive. Več o projektu: <https://www.learnaddiction.eu/>.

8. V letu 2021 smo nadaljevali z evropskim projektom »Empathy for Children«. Zaradi epidemije se je delo na projektu preselilo na spletne platforme, večino časa pa smo posvetili implementaciji orodja za učitelje na temo empatije v izbranih šolah. Pri projektu sodelujemo s priznano dansko pedagoginjo in pisateljico Iben Sandahl Dissing. Projekt vodi Mesto Bratislava (Slovaška), partnerji pa prihajajo iz Slovenije, Slovaške, Avstrije in Italije. Več o projektu: <https://www.facebook.com/Empathy4Children/>.

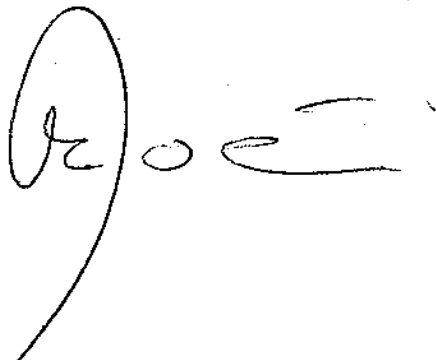
9. Poleg omenjenih projektov in aktivnosti smo v letu 2021 izvedli tudi precej drugih aktivnosti, zlasti takšnih, namenjenih preventivnemu delovanju v obdobju epidemije. Pri tem smo nadaljevali z aktivnim sodelovanjem z Uradom OZN za droge in kriminal (UNODC) in izvajali globalno kampanjo »Listen First« in »Science of Care« v slovenskem jeziku (<https://www.unodc.org/unodc/sl/listen-first/Slovenian/videos.html>). Pristopili smo tudi k drugi fazi kampanje »Science of Skills« in začeli s prevajanjem gradiv (predvideno izvajanje kampanje bo spomladi 2022). Promovirali smo slovenski prevod UNODC/WHO mednarodnih preventivnih standardov (dopolnjeno izdajo iz leta 2018) ter slovenski prevod knjige »Heineken v Afriki« v sodelovanju z Založbo UMKO iz Ljubljane. Aktivno smo sodelovali kot člani pri dejavnostih »Civil Society Forum on Drugs« in ameriškega Združenja za raziskave v preventivi (SPR), ter aktivno sodelovali na virtualnih konferencah in webinarjih SPR, ICUDDR, ISSUP, UNODC, NPSC idr. Udeležili smo se (večinoma prek spleta in spletnih platform) številnih mednarodnih dogodkov, konferenc, posvetov, delovnih srečanj ipd. (tudi s svojimi avtorskimi prispevki), kar je še okrepilo naše mednarodne aktivnosti in ugled v Evropi in širše. V letu 2021 smo izvedli tudi celovito prenovo grafične podobe inštituta ter pričeli s posodabljanjem spletne strani ter profilov na družbenih omrežjih.

3. Zaključni del

Letno poročilo o delu inštituta za leto 2021 so pregledali člani in članice Sveta zavoda, dne 7. februarja 2022, ki pri nadzoru niso ugotovili nepravilnosti. Poslovno poročilo je sprejel Svet zavoda na svoji seji dne 7. februarja 2022. Inštitut je v letu 2021 deloval v normalnem obsegu, saj se je finančna situacija zaradi uspešnih prijav na nacionalne in evropske razpise nekoliko izboljšala, kar je zagotovilo tudi novo delno zaposlitev in kadrovske okrepitve inštituta. Nekoliko več likvidnostnih težav smo imeli jeseni leta 2021 zaradi dinamike izplačil iz projektov, vendar smo do začetka leta 2022 tudi to težavo uspešno rešili.

Poslovno poročilo pripravil:

Matej Košir, direktor inštituta

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Matej Košir', written over a faint horizontal line.

utrip
>>><
inštitut za raziskave in razvoj